

ORSAM BÖLGESEL GELİŞMELER DEĞERLENDİRMESİ

No.23, MART 2015

ORSAM
ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

2015
Turkey
T20

İSRAİL'İN GÜNCEL GÜVENLİK HABİTATI

Ceyhun ÇIÇEKÇİ

Lisans eğitimini Ege Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 2011'de başladığı doktora çalışmalarını, aynı zamanda mensubu olduğu Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde devam ettirmektedir. 2013'te Tel Aviv Üniversitesi'ne bağlı Moshe Dayan Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi'nde misafir araştırmacı olarak çalışmıştır. Ayrıca "Uluslararası Güvenlik Çalışmaları: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı" ismiyle bir adet kitabı da bulunmaktadır. İsrail siyaseti, Türkiye-İsrail ilişkileri ve Güvenlik Çalışmaları alanlarında araştırmalarını sürdürmektedir.

Güvenlik; mutlak olarak elde edilemeyen, muğlak ve göreceli bir kavramdır. Daha ziyade algılar, güvenliğin seviyesini belirler. Bu bağlamda, İsrail kurulduğu dönemden beri sürekli güvenlik kaygıları yaşamaktadır. İsrail'in tehdit algıları çoğu zaman hükümetlerin meşruiyet arayışında bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu kaygılar aynı zamanda Tel Aviv yönetiminin sert güvenlik politikalarının ve saldırılarının kaynağını oluşturmuştur. Bu çalışma, İsrail'in güncel güvenlik dünyasını incelemektedir. Çalışmada bölgesel düzlemde devlet ve devlet-dışı aktörlerden kaynaklanan çift düzeyli bir analiz yöntemi kullanılmaktadır. Bu çerçevede, İsrail devlet elitlerinin güncel güvenlik ve tehdit algılamaları devlet ve devlet-dışı olmak üzere iki ayrı kategoride değerlendirilmektedir.

İsrail, kurulduğu günden bu yana kendisini devamlı surette tehdit altında hissetmiş ve bu hissiyat, ulusal bekasının ayrılmaz bir parçası olarak güvenlik uygulamalarını meşrulaştıran bir rol oynamıştır. Bu tehditlerin kaynağı uzunca bir süre bölgedeki Arap devletleri olarak algılanmış, güvenlik tedbirleri de bu minvalde şekillenmiştir. Fakat günümüzde özellikle İran'ın nükleer programı ve bölgesel nüfuz politikaları; ayrıca Hizbullah, Hamas, İslami Cihad gibi devlet-dışı aktörlerin faaliyetleri, İsraili güvenlik elitlerinin önceliklerini teşkil eder hale gelmiştir. İsrail'in güncel güvenlik dünyasını incelemek, bu devletin bölgesel politikalarını anlamlandırabilmek açısından da elzemdir.

Tehdit Kaynağı Olarak Devletler

İran Algısı

İran'ın nükleer faaliyetleri ve bölgesel nüfuz politikaları, uzunca bir süredir

İsrail'in gündeminde bulunmaktadır. Nükleer faaliyetlerin bir an önce durdurulması gerektiği, bu faaliyetlerin bölgesel ve küresel barışa zarar vereceği, çeşitli ulusal ve uluslararası platformlarda sıklıkla dile getirilen iddialar arasındadır. Bu çerçevede, İran'ın nükleer faaliyetleri neticesinde bölgesel bir silahlanma yarışı olduğu da rahatlıkla gözlemlenebiliyor. Özellikle Körfez monarşilerinin bu silahlanma yarışında ciddi yatırımlar yaptıkları da biliniyor.

Arka kapı diplomasisi (*back-door diplomacy*) olarak isimlendirilebilecek, kamuoyuna yansıtılmadan sürdürülen bir sürekli iletişim hali, İsrail ile Körfez ülkeleri arasında yoğunlaşarak devam ediyor ve İran tehdidinin “büyüklüğü ve ivediliği”, İsrail'in de katkılarıyla, bölge ülkelerinin bir numaralı önceliği haline geliyor. Fakat bu durum, İran'ın etki kapasitesini cüzi bir şekilde sınırlıyor. Özellikle Arap Baharı sürecindeki Bahreyn

ayaklanması ve başta Suudi Arabistan olmak üzere Körfez İşbirliği Örgütü üyelerinin ayaklanmayı bastırmak üzere Bahreyn monarşisine verdiği askeri-politik desteğin arka planında, söz konusu İran etkisini engelleme çabası yatıyordu.

Bu bağlamda, Yemen’de Husilerin yönetimi ele geçirmeleri, İran’ın bölgesel etkisinin arttığına yönelik bir algının gelişmesine de zemin hazırlıyor. Hali hazırda Suriye’deki iç savaş ortamı ve IŞİD varlığı da dikkate alınırsa, İsrail bu sürece İran’ın müdahil olmasına, her ne kadar İran’ı başta ABD olmak üzere uluslararası toplum nazarında daha da meşru bir pozisyona çekebilecek olsa da, olumlu bakıyor. İran’ın IŞİD’le mücadelesi ve genel olarak Esad yönetimini ayakta tutma çabası nedeniyle ufukta sonu gözükmeyen ve kazananı belki de hiç bir zaman net olamayacak bu savaşın İran’ın enerjisini senelerce sömürebilecek olması, İsrail’in de arzu ettiği bir

gelişmedir. Daha berrak bir ifadeyle İsrail, IŞİD’le savaşın ve Suriye’de Esad yönetimini ayakta tutma mücadelesinin “İran’ın Vietnam’ı” olmasını tercih edecektir.

İran-Suriye-Hizbullah hattındaki olası bir gedik, elbette İsrail’in menfaatine olarak okunacak fakat sürüncemede kalacak bir güç mücadelesi, Esad rejimini ihya ya da restore edemeyeceği gibi İran’ın da uzun süre meşgul olmasını ve güç kaybetmesini beraberinde getirecektir. Bu minvalde, İran’ın nükleer müzakereler yoluyla büyük güçler nazarında elde edeceği olası bir meşru pozisyon da, güvenlik elitleri nazarında, İsrail’in aleyhine olarak okunuyor. Son dönemlerde Netanyahu ile Obama yönetimi arasındaki gerginliğin temel sebebini, İran’la yapılacak olası bir “kötü anlaşmanın”, İsrail’in güvenliğine kastedebileceğine yönelik hesaplar oluşturuyor. Hem Netanyahu’nun hem de kendisine bu süreçte destek veren koalisyon

Netanyahu ile Obama yönetimi arasındaki gerginliğin temel sebebini, İran’la yapılacak olası bir “kötü anlaşmanın”, İsrail’in güvenliğine kastedebileceğine yönelik hesaplar oluşturuyor.

ortaklarından Bennett'in bu bağlamda yaptıkları güncel açıklamalar ve ayrıca Netanyahu'nun Mart ayı başında yaptığı Kongre konuşması, ABD yönetimini de İran konusunda sıkıştırma amacı güdüyor.

İran, nükleer programını geliştirip (bir ihtimal) silah elde edebilirse, yeni bir bölgesel düzen/denge ortaya çıkabilir. İsrail, hiç kuşkusuz dengenin diğer ucundaki ülkenin İran olmasını istemiyor. Fakat paradoksal olarak, İran'ın "nükleer bir güç olarak" uygulayacağı bölgesel nüfuz politikaları neticesinde oluşabilecek

"bölgesel çift kutupluluk" ve olası bir *hegemonik stabilite* durumunda, İsrail de Mısır-Suudi Arabistan aksında ön plana çıkabilir. Bütün bu varsayımlar, elbette uzun erimli bir projeksiyona işaret etmektedir.

Türkiye Algısı

Türkiye, İsrail açısından hiçbir dönem direkt tehdit olarak algılanmış bir ülke değildir. Ayrıca Türkiye, İsrail'i diplomatik anlamda tanıyan (1949) ilk Müslüman ülke olma özelliği de taşıyor. Ancak ikili ilişkiler, İsrail'in Filistin topraklarını işgali ve bölgedeki uygulamaları

nedeniyle hep inişli-çıkışlı bir seyir izlemiştir. Güvenlik alanındaki ilişkilerin özellikle 1990’larda ciddi anlamda geliştiği ve yakınlaştığı da belirtilebilir. İmzalanan askeri anlaşmalar vasfıyla Türkiye ve İsrail, bölgesel tehditlere karşı bir nevi ittifak ilişkisi geliştirmişlerdir.

Türkiye, İsrail açısından, genelde Müslüman dünyayla iletişim kurmasında aracılık edecek, özelde ise bölgesel yalnızlığını gidebilecek bir ülke olarak oldukça değerlidir. Fakat son 6 sene içerisinde ilişkiler oldukça gerilmiş ve pek çok bağlamda kopma noktasına gelmiştir. Askeri anlaşmalar iptal edilmiş, büyükelçiler geri çekilmiş ve söylemsel düzeyde çatışmacı bir üslup ilişkilere hâkim duruma gelmiştir. 2009’daki Davos Krizi’nden önce 2006 yılında AK Parti’nin gayri resmi bir ziyaret gerçekleştirmesi için Hamas’ı Türkiye’ye daveti, İsrail tarafında kuşukulara yol açmış ve Türkiye’nin “ekseninin kaydığı”

minvalindeki yorumlar eşzamanlı olarak dolaşıma sokulmuştur.

Söylemsel düzeydeki çatışma, Mavi Marmara Krizi’yle başka bir aşamaya geçmiş ve tarihte ilk defa Türkiye ve İsrail doğrudan bir gerilimin tarafları olmuşlardır. Her ne kadar İsrail tarafı resmi özür dilemiş ve Türkiye de bu özrü kabul etmiş olsa da, toplumsal hafızalara kazınan bu olayın telafisi kolay görünmemektedir. Güncel olarak bölgesel konjonktür ve tehditlerin çeşitliliği de dikkate alındığında, İsrail-Türkiye ilişkilerinin onarılması, İsrail açısından önem arz etmekle birlikte, eskisi kadar olmazsa olmaz bir nitelik taşımamaktadır.

Askeri anlamda Türkiye’den herhangi bir tehdit algılamayan İsrail, Doğu Akdeniz’de Türkiye’yi dengeleyecek yeni yönelimleri de devreye sokmaktadır. Doğu Akdeniz’deki enerji potansiyelinin yanı sıra siyasal anlamda dengeleme

Söylemsel düzeydeki çatışma, Mavi Marmara Krizi’yle başka bir aşamaya geçmiş ve tarihte ilk defa Türkiye ve İsrail doğrudan bir gerilimin tarafları olmuşlardır.

sağlamak için, İsrail Yunanistan-Güney Kıbrıs-Mısır aksıyla ortak hareket etme girişimlerinde bulunmaktadır. Fakat sonuç olarak, Türkiye Hamas ve Fetih ile ilişkileri ve bir dönem Mısır'la yakınlığı açısından bir rahatsızlık yaratsa da, tehditten ziyade, “kaybedilmiş bir ortak” olarak algılanmaktadır. Arap baharında yaşanan karşı-devrim süreci, Suriye, Irak ve Yemen’de yaşanan istikrarsızlıklar göz önünde bulundurulduğunda, İsrail’in Türkiye’ye ihtiyacı, belki de tarihinin en düşük seviyelerindedir.

Mısır Algısı

Arap Baharı’nın belki de en mühim kazanımı, Mısır’daki Mübarek yönetiminin düşüşüydü. Fakat Müslüman Kardeşler’in temsilcisi olarak yönetime gelen Muhammed Mursi’nin Genelkurmay Başkanı Sisi tarafından gerçekleştirilen darbe sonucunda devrilmesi, İsrail’in aleyhine dönebilecek bir jeopolitikayı da gündemden

çıkartmıştır. Zira Mübarek’in devrilmesi ve Müslüman Kardeşler’in iktidara gelmesiyle birlikte, 1979’da İsrail ile Mısır arasında imzalanan ve bir nevi yeni bir bölge düzenini öngören Camp David Anlaşması’nın geleceği hakkında kuşkular oluşmuştu.

Camp David Anlaşması’na kadar geçen süre zarfında, İsrail’in Arap ülkeleriyle yaptığı bütün savaşlarda Mısır, lider ülke olarak görülmekteydi ve Arapların “kaderini” ilgilendiren konular Kahire’den geçmekteydi. Özellikle de Nâsır döneminde Mısır, milli-sosyalist bir çizgide pan-Arabizmin merkezi konumundaydı. 1967’deki Altı Gün Savaşı neticesinde İsrail’in “yok edilemeyeceğini” idrak eden Mısır, bu tarihten sonra yıpratma savaşına (*War of Attrition*) yönelmiş ve 1973’teki Arap-İsrail Savaşı’nda da kaybedilen Sina’yı geri almak için çabalamış fakat sınırları ve hedefi belli bu operasyonda dahi başarılı olamamıştı. 1979’da

imzalanan Camp David Anlaşması, Sina yarımadasının Mısır'a iadesini sağlamış ve fakat aynı zamanda Mısır, İsrail'i diplomatik olarak tanımakla birlikte, pan-Arabizmin de çöküşünü tescillemiştir.

Nâsır'dan sonra yönetime gelen Sedat'ın imzaladığı bu anlaşma, İsrail ve Mısır arasındaki ihtilafı sonlandırmakla kalmamış, bölgesel düzlemde yeni bir dengeyi de icat etmiştir. Artık İsrail, kuruluşundan bu yana başat tehdit olarak algıladığı Mısır sınırlarını güvenceye almış ve stratejik anlamda rahatlamıştır. Camp David düzeni, Mısır halkı tarafından sorgulansa da rejim tarafından sorgulanmamış ve halkın bu konuyu gündeme getirmesine imkân verilmemiştir. Fakat 2011 yılında Mübarek'in düşüşü ve düzenlenen seçimlerde Müslüman Kardeşler'in iktidara yürümesi, Mursi'nin sahip olduğu ideolojik bagaj da düşünüldüğünde, Camp David'in sorgulanmasının önünü açmıştır. Mursi'nin

iktidarda olduğu bu dönemde İsrail'in Kahire Büyükelçiliği'ne yönelik gerçekleştirilen saldırı, kaygıları pekiştirici bir rol oynamıştır.

İsrail açısından oldukça tedirgin edici bir gelişme olarak Camp David düzeninin sorgulanması, Mursi yönetiminin bir askeri darbeyle görevinden uzaklaştırılmasıyla son bulmuştur. Günümüzde yine bir asker olarak Sisi yönetiminin işbaşında oluşu, İsrail'i batı sınırlarında rahatlatan bir olgudur. Ayrıca Sisi'nin söylem ve politikalarında gelişebilecek olası bir değişiklikte dahi Mısır ordusunun Amerikan desteğiyle yapılandırıldığı ve hatta her yıl düzenli olarak sağlanan ödeneklerle ayakta tutulduğu akılda tutulmalıdır.

Irak Algısı

ABD'nin 2003 yılındaki Irak İşgali'yle birlikte, bölgesel dengeler de radikal bir biçimde dönüşmüştür. Saddam dönemindeki Irak, hem İran'ın bölgesel rakibiydi

İsrail açısından oldukça tedirgin edici bir gelişme olarak Camp David düzeninin sorgulanması, Mursi yönetiminin bir askeri darbeyle görevinden uzaklaştırılmasıyla son bulmuştur.

hem de İsrail'e askeri manada güç projekte edebilecek potansiyele sahipti. İsrail'in, İran-İrak Savaşı yaşanırken 1981'de Irak'taki nükleer santrale düzenlediği saldırı bununla ilişkiliydi. Amerikan yönetimi de 1990'larda "çifte çevreleme" (*dual containment*) adını verdiği bir politikayla hem İran'ı hem de Irak'ı dengede ve kontrolü altında tutma çabası içerisindeydi. Yine paradoksal olarak, 2003'te Saddam rejiminin yıkılması, hem İran'ın hem de İsrail'in menfaatine olarak okunmuştur.

1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi akabinde Saddam rejimine karşı ABD öncülüğünde başlatılan operasyon, Irak'ın askeri olanaklarını ve politik seçeneklerini oldukça kısıtlamıştı. Irak, fiilen 3 ayrı parçaya bölünmüş, Kürtlerin yoğunlukla yaşadıkları 36. Paralelin kuzeyi ve nüfusunun çoğunu Şiilerin oluşturduğu 33. Paralelin güneyi Saddam rejimine yönelik uçuşa yasak bölgeler ilan edilmiş ve Bağdat'ın otoritesi fiilen

üç paralele sıkıştırılmıştı. Fakat İsrail, bütün bu gelişmelere rağmen Irak'tan tehdit algılamaya devam etmiştir. Hatta 1991'deki Körfez savaşının şartları altında bile Saddam rejiminin savaşa katılmamış olan İsrail'e 40'a yakın füze saldırısında bulunabilmesi, söz konusu algıyı pekiştirmiştir. Burada Saddam yönetiminin motivasyonunun ve potansiyelinin İsrail güvenlik elitlerini rahatsız ettiğini belirtmekte fayda var.

Saddam rejimi yıkıldıktan sonra ABD, dağıtılan Irak ordusunu da yeniden yapılandırmıştır. Fakat IŞİD'in Musul'u kolaylıkla ele geçirmesi, Irak ordusunun neredeyse tek bir mermi atmadan Musul'dan çekilmesi, Irak ordusunun performansı konusunda ciddi şüpheler doğurmuştur. Bu bağlamda İsrail, Irak'tan güncel herhangi bir tehdit algılamamakta ve fakat İran'ın Bağdat üzerindeki etkisini gün geçtikçe arttırması, İsrail'de geleceğe yönelik kuşkulara yol açmaktadır.

Suriye Algısı

1973'teki Arap-İsrail Savaşı'nda Golan Tepeleri'ni geri almayı başaramayan Esad rejimi, bu tarihten sonra İsrail'le direkt bir çatışmanın tarafı olmamıştır. 1979'da Mısır'ın İsrail'le barış anlaşması imzalaması ve İsrail politikasının yumuşaması, Suriye'yi görece yalnızlaştırmış ve bu atmosferde Lübnan'ı işgal eden İsrail (1982), dolayısıyla ciddi bir tepkiyle karşılaşmamıştır. Denilebilir ki, Hizbullah'a sağlanan lojistik destek, Suriye'nin İsrail politikasının ana unsuru haline gelmiştir.

2011 yılında Arap Baharı'nın rüzgârına kapılan Suriye, gelişen toplumsal muhalefete karşı Esad rejiminin şiddet uygulamasıyla kısa süre içerisinde bir iç savaşın girdabına sürüklenmiş ve o tarihten bu yana çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Buna mukabil, Suriye ordusu da hem toplumsal muhalefetin ürettiği silahlı direniş yapılanmalarıyla hem de radikal yapılanmalarla

mücadelesinde oldukça zayıf kalmış ve nihayetinde ülkenin yaklaşık %40'ını kontrol edebilecek bir kapasiteye sahip olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, Suriye ordusunun da İsrail nazarında herhangi bir tehdit oluşturacak niteliğe sahip olmadığı söylenebilir.

İsrail'in Suriye iç savaşı süresince endişelendiği tek husus, Esad rejiminin sahip olduğu kimyasal silah stoğu ve bu stoğun, Esad rejimi kullanmasa dahi radikal unsurların ellerine geçme ihtimalidir. 2007 yılında Türkiye'nin arabuluculuğunda başlatılan ve Golan Tepeleri'nin imzalanacak bir barış anlaşması neticesinde Suriye'ye iadesini konu alan İsrail-Suriye görüşmeleri, o dönemde İsrail'in Gazze'ye düzenlediği Dökme Kurşun Operasyonu'yla (*Operation Cast Lead*) akamete uğramıştı. Günümüzde Esad rejimi, Golan Tepeleri'ni gündemine alamayacak derecede varoluşsal bir mücadele içerisinde. Hatta Golan Tepeleri'nin sınırlarında da

İran'ın Bağdat üzerindeki etkisini gün geçtikçe arttırmaya, İsrail'de geleceğe yönelik kuşkulara yol açmaktadır.

Esad rejimi değil, rejimle çatışan güçler bulunmaktadır.

Ürdün Algısı

1991'de Madrid Konferansı'yla başlatılan Barış Görüşmeleri ve akabinde imzalanan Oslo Anlaşmaları neticesinde oluşan atmosferde Ürdün, 1994 yılında İsrail'le barış anlaşması imzalamıştır. Ürdün'ün askeri kapasitesinden ziyade sahip olduğu İsrail'e bitişik coğrafyası ve barındırdığı Filistinli nüfus, geçmişte İsrail açısından önemli görülmüştür. Bu nedenle, Ürdün'deki rejimin istikrarı, İsrail açısından coğrafi tampon işlevi

sayesinde hâlâ önemli olsa da, bizatihi rejimin askeri imkânlar açısından yaratabileceği tehdit oldukça sınırlıdır.

Suriye'den kaynaklanan radikal unsurların, Ürdün'ün istikrarını tehdit etmesi halinde, İsrail'in Amman yönetimine yardım etmekten çekinmeyeceği beklenmelidir. Hatta geçtiğimiz aylarda Ürdün'e yönelik olası bir müdahalede, İsrail'in askeri anlamda yardım edebileceği de dillendirilmiştir. Bölgesel konjonktür de göz önünde bulundurulduğunda, Ürdün monarşisinin ayakta kalmasının İsrail tarafından desteklendiğini söylemek,

abartılı bir çıkarım olmayacaktır.

Tehdit Kaynağı Olarak Devlet-Dışı Aktörler

Hizbullah Algısı

İsrail güvenlik elitleri nazarında, devlet-dışı tehditlerin başında “devletimsi” Hizbullah geliyor. Hizbullah, 1982’deki İsrail’in Lübnan işgalinin ve İran İslam devriminin doğurduğu bir realitedir. Günümüzde de İsrail’in üzerinde «Demokles’in kılıcı» gibi sallandığı füze stoğuna sahip bir yapılanma olarak varlığını sürdürmektedir. Hizbullah’ın 150.000’den fazla füzeyle sahip olduğu tahmin ediliyor. Bu füzelerin önemli bir bölümü uzun menzilli olup, İsrail coğrafyasının neredeyse tamamını vurabilecek yeteneğe sahiptir.

İsrail’in füze savunma sistemi olarak geliştirilen Demir Kubbe (*Iron Dome*), Hizbullah’ın sahip olduğu Fecr gibi İran menşeli uzun menzilli füzelere cevap

verebilecek yetenekte değildir. Bu sebeple yapımına devam edilen Davud’un Sapanı (*David’s Sling*) füze savunma sistemi, Demir Kubbe’nin cevap ürettiği füze saldırılarına karşı, bu açığı kapatmak üzerine tasarlandı. 2006 yazında gerçekleşen İsrail-Hizbullah savaşı da bu yetersizliği kanıtlayacak donelere sahiptir. Söz konusu savaş süresince Hizbullah, İsrail’in kuzeydeki sanayi tesislerinin yoğun olarak bulunduğu bölgeleri vurmuş ve İsrail, askeri anlamdaki yeteneklerine rağmen, bu saldırıların önüne geçememiştir. Hizbullah’la yapılan bu savaşın sonucu da muğlak kalmış, her iki taraf da zafer ilan etmiştir.

İlerleyen dönemde İsrail ordusunun bu savaştaki performansı hakkında soruşturmalar açılmış ve bu mücadelede yapılan teknik hatalar raporlanmıştır. 2006 yazından günümüze kadar olan süreçte iki taraf da görece sakin bir tutum takınmış ve kısıtlı operasyonlar

Ürdün’ün askeri kapasitesinden ziyade sahip olduğu İsrail’e bitişik coğrafyası ve barındırdığı Filistinli nüfus, geçmişte İsrail açısından önemli görülmüştür.

haricinde yeniden bir çatışma sürecine girmekten uzak durmuşlardır.

Suriye’de yaşanan iç savaşta Esad yönetiminin yanında pozisyon alan Hizbullah, Suriye’deki çatışmalarda Esad rejimine aktif bir şekilde destek vermektedir. Bu bağlamda, geçtiğimiz günlerde Golan Tepeleri’nde meydana gelen karşılıklı saldırılar ve sınırlı bir şekilde tırmandırılan çatışma, İsrail’in kışkırtmasına rağmen Hizbullah’ın “meşgul olduğunu” ve Suriye’deki mücadeleye odaklandığını göstermesi açısından önemlidir. Söz konusu saldırılar öncesinde Hizbullah lideri Hasan Nasrallah’ın yapmış

olduğu açıklamalar, Hizbullah’ın yetenekleri konusunda oldukça açık bilgiler barındırıyor. Sonuç olarak, İsrail güvenlik elitlerine göre, orta ve uzun vadede Hizbullah’ın sahip olduğu yetenekler, devlet-dışı aktörler arasında İsrail’in güvenliğine yönelik başat tehdidi oluşturuyor.

Hamis ve İslami Cihad Algısı

Hamis ve İslami Cihad, Gazze’de geçtiğimiz yaz aylarında gerçekleşen ve İsrail’in Koruyucu Hat Operasyonu (*Operation Protective Edge*) olarak isimlendirdiği saldırılar esnasında önemli

oranda güç kaybettiler. İslami Cihad, Hamas'a nazaran küçük bir yapılanma olmakla beraber, iki örgütün elinde çoğu el yapımı olmak üzere 4.000 civarında füze olduğu tahmin edilmektedir. 2014 yazında gerçekleşen saldırılarda, söz konusu örgütlerin füze stoğunu sınırlandırmanın yanında, İsrail açısından önemli hedeflerden bir diğeri de, Gazze'den Mısır'a geçen yeraltı tünellerinin imhasıydı. İsrail, bu misyonda yeterli başarının gösterildiğini düşünüyor. Fakat Hamas'ın gücünü yeniden toparlayıp İsrail karşısında yeni politikalar izleyebileceği de hesaplar dâhilinde tutuluyor.

2006 yılında Filistin'de gerçekleştirilen seçimler sonrasında yaşanan Fetih-Hamas ayrışması ve çatışması, bu çatışmalar sonucunda Gazze'de hâkimiyet tesis eden Hamas'a yönelik İsrail operasyonlarına da zemin hazırlamıştı. Geçtiğimiz yaz aylarında gerçekleştirilen operasyona ek olarak İsrail, 2008

yılında Dökme Kurşun ve 2012 yılında da Bulut Sütunu gibi kapsamlı saldırılar gerçekleştirmiştir. İsrail'in saldırılarının hemen hepsinin gerekçeleri aynı olmakla birlikte, her operasyondan sonra Hamas'ın toparlanması ve tekrar güçlenmesi söz konusu olmuştur. Bu nedenle İsrail'in bahsi geçen politikasına da "Çimleri Biçme Stratejisi" denilmiştir.

Özellikle Mossad ve askeri istihbarat birimi Aman'da görevli güvenlik elitlerinin genel değerlendirmeleri, Hamas ve İslami Cihad cephesinde gelişebilecek olası bir gerginliğin Hizbullah'la yaşanabilecek bir gerilime nazaran önemsiz oluşu ve daha kolay baş edilebileceği yönündedir. Bu değerlendirmelerin temel gerekçelerinden birisi de, Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in iktidardan uzaklaştırılmasının ve buna ek olarak ideolojik paydaş Hamas'ın Arap dünyasındaki izolasyon sürecinin, Hamas adına jeostratejik yatlılmışlığı ve yalnızlığı da

İsrail'in saldırılarının hemen hepsinin gerekçeleri aynı olmakla birlikte, her operasyondan sonra Hamas'ın toparlanması ve tekrar güçlenmesi söz konusu olmuştur.

beraberinde getirmesi ve dolayısıyla lojistik bağlantılarını da kısıtlamasıdır. Fakat askeri anlamda problematik görülmemekle beraber, Gazze üzerine gerçekleştirilecek olası saldırıların diplomatik sonuçları görece ağır yükler taşıyor. Filistin topraklarında gerçekleştirilecek olası yeni saldırılar, Filistin yönetiminin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne üye olduğu da göz önünde bulundurulursa, İsrail aleyhinde savaş suçları dosyası olarak geri dönecektir. Bunun ilk örneği, Abbas yönetiminin yaz aylarında gerçekleştirilen İsrail operasyonu ile ilgili olarak çalışma başlatmış olmasıdır.

İŞİD ve Diğerlerine Yönelik Algılar

İŞİD'in Irak ve Suriye'deki yapılanması, retorik olarak tehditkâr olsa da, İsrail'de direkt olarak bir tehdit algısı yaratmamaktadır. Hali hazırda İŞİD "tehdidi", Irak ve Suriye'de sınırlandırılmış ve bu bölgenin ötesine geçmesi

neredeyse imkânsız hale getirilmiştir. Uluslararası toplumun İŞİD'in Erbil'e yönelik harekâtına reaksiyonu, bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda, İsrail açısından İŞİD, daha ziyade Irak ve Suriye'deki rejimlerin güçsüzleşmesini sağladığından, tolere edilebilir bir aktör olarak konumlanıyor.

Ayrıca İŞİD'in ideolojik olarak ön plana çıkardığı Selefilik, İsrail'in Gazze'deki oluşumlarla mücadelesinde göz ardı edilemeyecek önemde bir koz sunuyor. Netanyahu'nun her fırsatta Hamas ve İslami Cihad'ın, İŞİD'den farkı olmadığını dile getirebilmesi, İŞİD'in dünya gündeminde ne kadar süreyle kalabileceğine bağlıdır. Bu bağlamda İŞİD'in varlığı, İsrail'i söylemsel düzeyde tehdit etmekle beraber fiziken herhangi bir tehdit algısı yaratmıyor. Aksine, İsrail'in diplomatik argümanlarına referans teşkil etmesi bağlamında, önem arz ediyor.

İsrail açısından daha problemlı gözükən alan ise Mısır'ın Sina bölgesinde, Gazze sınırında gelişen radikal hareketlerdir. Bu hareketlerin an itibariyle İsrail'e yönelik tehdit barındırdığına yönelik bir algı bulunmasa da orta ve uzun vadede Gazze'deki gruplarla da işbirliğine giderek asker kaçırma eylemlerine girişebilecekleri tahmin edilmektedir. Gazze'deki yapılar derecesinde silah gücü bulunmayan bu oluşumlar, İsrail'den ziyade Mısır'ın iç güvenliğini tehdit etmektedir.

Sonuç

1948 yılında kurulan İsrail devleti, kurulduğu an itibariyle Arap devletlerinin oluşturduğu bir koalisyona karşı savaşa girmiş ve bu savaş hali neredeyse İsrail tarihine damga vurmuştur. 1956 yılında Süveyş Savaşı, 1967'de Altı Gün Savaşı, 1969-70 yıllarında Yıpratma Savaşı, 1973 Savaşı ve 1978 ve 1982 Lübnan işgali, konvansiyonel savaş tarihi

açısından incelenebilecek örneklerdir. Bu tarihlerden sonra, İsrail için tehdit algısında devletlerden ziyade devlet-dışı aktörler ön plana çıkmış ve Lübnan'da Hizbullah ve Filistin'de Hamas ve İslami Cihad gibi yapılanmalar İsrail'in güvenlik dünyasını şekillendiren unsurlar olmuşlardır.

Öte yandan İsrail'in konvansiyonel tehdit algısı devam etmiş ve bu algı, her bir "düşmanın" yerini bir diğerine bırakmasıyla süregelmiştir. 1980-1988 İran-Irak Savaşı nedeniyle, Irak ve İran savaş yorgunu olmuş ve İsrail, her ikisinden de tehdit algılamasına rağmen, bekle-gör politikası izleyerek bu ülkelerle herhangi bir savaşa girmemiştir. Irak'a yönelik tehdit algısı 1991'deki Körfez Savaşı sırasında topraklarına atılan Scud füzeleriyle iyice artan İsrail, doğrudan saldırıya uğramasına rağmen Irak'a karşı herhangi bir eylemde bulunmamıştır. Genel olarak da, Mısır'la 1979'da imzalanan Camp David Anlaşması

İsrail açısından daha problemlı gözükən alan ise Mısır'ın Sina bölgesinde, Gazze sınırında gelişen radikal hareketlerdir.

ve 2003'te Irak'ın işgali ve Saddam rejiminin devrilmesinden sonra İsrail'in konvansiyonel anlamda tehdit algısı oldukça düşmüştür.

Günümüzde de nükleer programının potansiyeli ve bölgesel nüfuz politikaları bağlamında İran, İsrail açısından devlet düzeyinde yegâne tehdit olarak algılanmaktadır. Ayrıca

İran'ın bir nevi uzantısı olarak algılanan ve İsrail'e karşı vekâlet savaşı (*Proxy war*) yürüttüğüne inanılan Hizbullah, öncelikli devlet-dışı tehdit olarak belirmektedir. Bunun yanı sıra üzerinde sürekli baskı uygulanıp kontrol altında tutulmaya çalışılsa da Hamas hâlâ İsrail'in tehdit algısında ön sıralarda yer almaktadır.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr